

СПОГАДИ ПРО МАЙЖЕ ПІВСТОЛІТНЮ БУКОВИНСЬКО-СЛОБОЖАНСЬКУ СПІВПРАЦЮ

Життя загалом і наукове життя зокрема являють собою химерний візерунок нібито випадкових зустрічей, зв'язків та контактів, які врешті-решт починаєш усвідомлювати як важливі, часом вирішальні та етапні складники існування.

Війна, що триває, суттєво змінила й змінює пріоритети, погляди та потреби – починаєш частіше задумуватися над засадничими проблемами, зокрема усвідомлюєш необхідність вчасно згадати тих, хто нібито випадково, але системно і глибоко закономірно прийшов у твоє буття, залишивши в душі помітний слід.

1974 року побачив світ перший перший український підручник зі «Вступу до мовознавства» Сергія Івановича Дорошенка і Петра Семеновича Дудика і цілком закономірно Сергій Іванович став одним із перших учених, про яких дізналися спраглі до знань першокурсники Чернівецького університету 1975 року, з-поміж яких були й Марія Андрюк та Мар'ян Скаб.

Потрапивши за п'ять років на роботу до Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (а тут рукою долі теж водив представник харківської лінгвістичної школи М. Ф. Алефіренко), я із задоволенням взявся вести практичні заняття зі вступу до мовознавства, а підручник Дорошенка-Дудика став на тривалий час моєю настільною книгою. З подивом для себе дізнавався, що найефективніші та найефектніші прийоми пояснення вчорашнім школярам складного й досі абсолютно невідомого матеріалу колеги часто пов'язують з ім'ям Сергія Івановича.

Через кілька років до Полтави для читання курсу «Загальне мовознавство» упродовж семестру приїздила Л. А. Лисиченко. Ми були зачаровані глибиною знань, мудрістю та харизматичністю Лідії Андріївни. На все життя запам'ятали цікаві лекції, розмови й чаювання на кафедрі під час перерв та вікон, теплі розповіді про своїх харківських кафедралів, передусім Сергія Івановича Дорошенка.

Справжніми реліквіями в нашому родинному архіві є конспекти лекцій Лідії Андріївни і розлогий лист з доброзичливими та дуже цінними рекомендаціями щодо моєї майбутньої роботи над

кандидатською дисертацією, над якою я розпочав роботу під керівництвом І. Р. Вихованця як аспірант-заочник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні.

Не менш важливим і пам'ятним документом нашого архіву став і відгук Сергія Івановича Дорошенка на мою дисертацію «Семантико-синтаксична структура українського вокатива» 1988 року. Особливо приємно і дещо несподівано було почути схвалення незвичних і для викладацького, і вчительського загалу ідей щодо відмінковості вокатива та підметовості так званого звертання від авторитетного ученого, що представляв знаний педагогічний виш.

Із новою силою наша (тепер уже насправді буковинсько-слобожанська) співпраця продовжилася після повернення до альма-матері – Чернівецького університету. Багато років ми вважали за честь опублікувати свої дослідження і розвідки наших учнів у харківських виданнях, взяти участь у ваших цікавих та представницьких конференціях.

Сергій Іванович Дорошенко та Лідія Андріївна Лисиченко щиро й прихильно підтримували нас у нашому науковому поступі. Зі свого боку ми з радістю погоджувалися на опонування чи написання відгуків на дисертації харківських колег. Як експерт ВАКу я впевнено брав на експертизу граматичні праці, написані під керівництвом С. І. Дорошенка, бо знав, що всі вони відповідали найсуворішим вимогам.

Особливо престижними й відповідальними для нас і наших вихованців були публікації в «Лінгвістичних дослідженнях». Саме в цьому авторитетному виданні ми намагалися опублікувати статті, у яких порушували незвичні, часто контраверсійні проблеми. Була впевненість, що, з одного боку, шановні редактори не пропустять чогось недопрацьованого, хибного, а, з іншого боку, не побоятися підтримати нетрадиційні, незвичні, але злободенні ідеї. Дуже часто у своїх наукових та методичних пошуках ми спиралися на цікаві роздуми С. І. Дорошенка, які стосувалися найрізноманітніших сфер нашої науки: граматики, граматичної стилістики, фонетики й фонології української мови, діалектології, культури й техніки усного мовлення, реформування «Українського правопису» тощо. Наважившись, наприклад, на дослідження закономірностей розвитку системи приголосних української мови, я виявив, що багато цікавого та далекоглядного в цій царині написав нібито «чистий граматист» С. І. Дорошенко.

Окрасою чернівецьких конференцій «Українська мова і сфера сакрального» стали виступи харківських дослідників і дослідниць, зокрема упродовж таких відповідальних апробацій викристалізувалася авторські лінгвістичні концепції Наталії Піддубної та Романа Міняйла. З великою приємністю ми брали участь у процедурах захисту цікавих дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук уже згаданої Наталії Піддубної, Оксани Халіман та Тетяни Осіпової (науковий консультант – проф. Тетяна Космеда) та Романа Міняйла (науковий консультант – проф. Костянтин Голобородько), які зростали у благодатному й живильному середовищі вашої кафедри.

Ще одним цікавим аспектом діяльності С. І. Дорошенка були його спроби методичного осмислення проблем викладання лінгвістичних дисциплін у вищій школі. Саме глибоким лінгводидактичним спрямуванням з-поміж інших україномовних підручників та посібників до курсу «Вступ до мовознавства» вирізняється його підручник «Загальне мовознавство», дуже цінними є уваги до вивчення початкового курсу загального мовознавства. Не менш важливим й активно використовуваним нами джерелом для викладання основ студентських наукових досліджень є численні праці С. І. Дорошенка, розміщені зокрема в подарованій свого часу із щирим дарчим підписом підсумковій книзі «Наукові простори».

Так уже склалося, що попри доволі активну й різнобічну наукову взаємодію мені не довелося досхочу поспілкуватися з дорогим Сергієм Івановичем (мої добрі думки про нього кілька разів ословлювала в стінах вашого поважного університету Марія Василівна Скаб).

Сподіваюся, що цим подячним виступом про глибокого й різнобічного вченого, мудрого й вправного наставника молоді, шляхетну й щиру людину хоча б частково ліквідную цю прогалину.

Вірю у нашу Перемогу, у те, що багатостраждальний Харків, ваш шанований авторитетний у світі виш, усупереч зазіханням окупанта, кон'юнктурному реформаторству та невігластву, гідно здолають усі негаразди, продовжать свою місію – бути непохитним форпостом українськості на східних теренах нашої Держави.

Скаб Мар'ян Стефанович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри історії та культури української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича; вул. М. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, 58012, Україна.

E-mail: skabm1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9303-6154>

Skab Marian – Doctor of Philology, Professor, Professor of the History and Culture of the Ukrainian Language Department, Yuri Fedkovych Chernivtsi National University; 2 M. Kotsiubynskyi Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 24 березня 2024 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Скаб М. С. Спогади про майже півстолітню буковинсько-слобожанську співпрацю. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2024. Вип. 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка). С. 28–31. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.03>*

АРА: Скаб, М. С. (2024). Спогади про майже півстолітню буковинсько-слобожанську співпрацю. *Лінгвістичні дослідження, 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка), 28–31. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.03>*